РЕЦЕНЗІЇ

Матяш І. Б. Архівна наука і освіта в Україні 1920—1930-х років / Держ. комітет архівів України, Укр. держ. НДІ архівної справи та документознавства. — К., 2000. — 592 с.

У книзі охоплено проблеми, які раніше були недостатньо висвітлені, популяризується архівна справа, проаналізовано наукові, освітні та методичні аспекти питання.

Багато уваги приділено персоналіям, науковцям, яким українське архівознавство зобов'язане своїм розвитком і піднесенням. Поряд зі знайомими прізвищами Грушевських, Д. Багалія, О. Гермайзе, І. Крип'якевича належно поціновано внесок незаслужено забутих видатних українських архівістів - В. Веретеннікова, В. Барвінського, В. Романовського та інших, відзначено вклад відомих сучасних архівознавців: Г. Боряка, Л. Гісцової, О. Мітюкова, К. Новохатського й ін.

Вдала структура монографії. В першому розділі «Історіографія та джерела дослідження» аналізується стан розроблення проблеми, творчий доробок українських істориків і архівістів щодо цієї тематики. На конкретних прикладах пояснюється, чому історія архівної справи та становлення системи підготовки кадрів в Україні 1920—1930-х рр. мали фрагментарний характер і не відображені в літературі, здійснено класифікацію документальних джерел до вивчення історії українського архівознавства, охарактеризовано архівні фонди в архівосховищах України, Російської Федерації, Білорусі, де зберігаються документи, пов'язані з досліджуваною проблемою.

У другому розділі висвітлюються теоретичні засади архівознавства та концепції архівної освіти 1917-1922 рр.; загальні проблеми архівів та розвитку історико-архівної науки в умовах Української революції; діяльність урядів УНР, Гетьманату, радянських органів управління архівною справою по збереженню і рятуванню архівних скарбів, розробленню проектів плану архівної реформи в Україні, неупереджено проаналізовано персональний внесок О. Грушевського, В. Модзалевського, П. Клименка в розбудову архівістики, київського та одеського археологічних інститутів, де готувалися кадри для архівних установ. Авторка реконструює діяльність цих інституцій, визначає основні напрями науково-навчальної роботи, професорсько-викладацький склад, уперше залучаючи до наукового обігу маловідомі архівні документи.

У третьому розділі «Українське архівознавство 1923—1938 рр.» поряд із суто історичним екскурсом увага зосереджується на теорії і методиці наукової роботи в галузі архівної справи. Спираючись на значний джерельний матеріал, І. Матяш показала, як формувався Єдиний архівний державний фонд на території УСРР, найперші класифікації фондів. Викликають інтерес і сторінки, де охарактеризовано принцип комплектації фондів архівів. Суттєвим результатом дослідження вченої є встановлення основних напрямів розвитку українського архівознавства: дослідження проблем класифікації архівних документів, архівного описування, використання архівної інформації, історіографія архівознавства, хіміко-біологічні студії. В праці всебічно висвітлено діяльність Кабінету архівознавства, Археографічної комісії ЦАУ УСРР як перших науково-дослідних установ у галузі архівної справи в Україні. Задля поступу архівознавства напружено працювали відомі історики-архівісти: Д. Багалій, О. Водолажченко, В. Веретенніков, Є. Іванов, В. Мияковський.

Становленню системи архівної освіти й науки в Україні, організації підготовки та перепідготовки кадрів архівних працівників присвячено розділи «Архівна освіта в Україні: зміст і форми» та «Науково-методичне забезпечення архівістів». На підставі архівних документів автор визначає основні форми архівної освіти: історико-архівні гуртки, короткотермінові курси архівознавства, спеціальні відділення у вищих навчальних закладах, архівна аспірантура. У параграфі «Бібліографічні раритети архівознавства. Перші українські посібники з архівознавства» І. Матяш проаналізувала перші українські підручники, навчально-методичні матеріали, збірники лекцій, істотна частина яких досі мало відома науковому й архівознавчому загалу. Належно поцінована й роль інституту архівних кореспондентів як дієвої оригінальної форми участі громадськості у збереженні документальної спадщини, широко використовуваної і в бібліотечній та музейній справі.

Аналізує дослідниця і спеціальну літературу, де віддзеркалювались найсуттєвіші проблеми української архівної науки.

Книга І. Матяш «Архівна наука і освіта в Україні 1920-1930-х років», безумовно, стане в пригоді науковцям, архівістам, студентам і всім, хто цікавиться історією та архівною справою в Україні.

Ф. Левітас,
д. і. н.

© Левітас Ф., Київ, 2001